

www.e-rara.ch

**Plotini Platoniorum facile coryphæi Operum Philosophicorum Omnium Libri
LIV. In Sex Enneades Distributi**

**Plotinus
Poliziano, Angelo
Dazzi, Andrea
Porphyrius**

Basileæ, MDXXC. [1580]

Universitätsbibliothek Bern

Shelf Mark: MUE Gross O 44

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-74031>

Marsilii Ficini in libr. de virtutibus argumentum.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [\[Link\]](#)

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [\[Link\]](#)

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [\[Link\]](#)

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [\[Link\]](#)

* οὐκ αὐτῆς γένεσις, ἀλλ' οὐκ αὐτῆς γινόμενης, τοῦ κα-
παβαίνοντος ἐν τῇ νόσῳ. ὅρ' οὐκ ἀφίησι τὸ εἶ-
δωλον, καὶ ἡ νόσος ἵ. πῶς ἔχ' ἀμαρτία; ἀλλ'
εἰ ἡ νόσος ἐλλαμψίς ποτὶς τὸ κάτω, οὐκ ἀμαρ-
τία, ὡς περ οὐδ' ἡ σκιά· ἀλλ' αὖτις τὸ ἐλλαμ-
πομενον. εἰ γὰρ μὴ εἴη, οὐκ ἔχει ὅπῃ ἐλλαμψίς.
καταβαίνειν οὐκ καὶ νόσιν λέγειται τῷ συνεζή-
κεναι αὐτῇ. τῷ ἐλλαμψέν παρ' αὐτῆς. ἀφίη-
σιν οὐκ τὸ εἶδωλον, εἰ μὴ ἐγγὺς τὸ ὑποδεξά-
μενον. ἀφίησι ἵ. & τῷ δόποιοιθ' ἦν αἰ, ἀλλὰ τῷ
μηκέτι εἶναι. οὐκ εἴη δ' ἐστίν, ἐὰν ἐκεῖ βλέπῃ ὅ-
λη. χωρίζειν ἵ. ἔοικεν ὁ ποιητὴς τῷ, ἐπεὶ τοῦ
ἡρακλέως, τὸ εἶδωλον αὐτοῦ διδούς ἐν ἄδου,
αὐτὸν ἵ. ἐν θεοῖς εἶναι. ἵ. ἀμφοτέρων τῶν λό-
γων κατεχόμενος, καὶ ὅτι ἐν θεοῖς, καὶ ὅτι ἐν
ἄδῳ. * ἐμμελῶς δ' αὖ. τάχα δ' αὖ ἔτι πῃ-
νός ὁ λόγος εἴη. ὅτι δὲ πρακτικὴν ἔχων
ἡρακλῆς, καὶ ἀξιώθεις διὰ καλοκαγαθίαν
θεὸς εἶναι, ὅτι πρακτικὸς, ἀλλ' οὐ θεωρητικὸς
ἔστω. ἵ. αὐτὸν * ὁ λόγος ἵ. ἡ ἐκεῖ. αὐτὸν τέ ἐστι, καὶ ἐ-
πὶ ἐστὶν αὐτοῦ καὶ κάτω.

Τὸ δ' ἐπισκεψάμενον περὶ τῶν, ἡ-
μεῖς, ἡ ψυχὴ; ἡμεῖς, ἀλλὰ τῇ ψυχῇ; τὸ ἵ. τῇ
ψυχῇ. πῶς; ἀρ' αὖ ἔχων ἐπισκεψάτο, ἡ ἡ
ψυχῇ. οὐκ οὐκ κινήσεται, ἡ κίνησιν πῶς ριαύ-
τις δότιον αὐτῇ, ἡ μὴ σωμάτων, ἀλλ' ἐστὶν αὐ-
τῆς ζωῇ. καὶ νόσος ἵ. * ἡμῖν ἔτι, ὅτι καὶ νο-
εῖ ἡ ψυχῇ, καὶ ζωῇ κρείττων ἡ νόσος, καὶ ὅ-
τι νῦν ἐνεργεῖ εἰς ἡμᾶς. μέρ' οὐ γὰρ καὶ ἔτι
ἡμῶν, καὶ ποτὶς τοῦτον ἀνείμεν.

Pars enim & hic est nostrum, ad ipsumque ascendimus.

A scendente, atque tunc alio quodam ab anima fa-
cto, atque deueniente in ipsa animæ ad corpus in-
clinatione quasi quodam nutu. Nunquid ergo
dimittit simulachrum? Item ipsa inclinatio si-
ue nutus quo pacto non est peccatum? Sed si an-
nuere est illustrare id quod est inferius, certè non
est peccatum, sicut neque umbra. causa verò eius
id est, quod illustratur. nisi enim hoc esset, quo
modo illustraret anima, non haberet. Descende-
re igitur & inclinari, siue annuere dicitur ex eo
B quod illuminatum ab ea ipsi connectitur. Dimittit
ergo simulachrum, nisi sit proximum quod
fufcipiat. Dimittit verò non ex eo quod discin-
datur, sed ex eo quod hic non sit amplius. non am-
plius autem est hic, si illuc sursum tota respiciat.
Separare verò videtur poeta hoc in Hercule, de-
mittens simulachrum eius ad inferos, ipsum ve-
rò inter deos annumerans. Vtrunque ergo ver-
bis obseruat, & quòd inter deos, & quòd apud
inferos diuerfetur. Diuisit igitur. Fortè verò sic
C sermo probabilis erit. Quoniam virtutem actiuā
habēs Hercules, atque existimatus propter probi-
tatem esse deus: quippe quum actiuus esset, nō
autem contemplatiuus: alioquin totus apud su-
peros esset nimirum, & apud superos quidem est,
& aliquid eius interim est apud inferos.

QVOD verò de his considerat, nōne su-
mus an anima? Fortè nos, sed per animam. Per
animam verò quo pacto? Nunquid aliquis eam
habendo considerauit: an anima ipsa potius? Nō
D ergo mouebitur. vel motum concedere oportet
talem, qualis non est corporum, sed est ipsius
vita. Præterea intelligentia sic est nostra, quoniā
intellectualis est anima: atque hæc ipsa intel-
ligentia vita melior extat: tum quando anima
intelligit, tum quando intellectus in nos agit.

XIII

Non compo-
situm, sed a-
nima ipsa ra-
tiocinatur,
atque intel-
ligit, tum
per intello-
cium pro-
prium, tum
etiam per cō-
mune.

MARSILII FICINI IN LIBR. DE VIRTUTIBVS ARGVMENTVM,

SVMMA TOTVS LIBRI.

Studendum est hinc fugiendo, per virtutem Deo similem fieri,

I B R I huius finis quidem est, animum deo fieri similem. Materia verò virtus, per quam similitudo
eiusmodi comparatur. Forma denique libri est distributio eius in septem capita, & in primo exercitatio
quedam ad virtutem inueniendam, in sequentibus inuentio eius, & definitio atque distributio. Caput
primum ab aurea Platonis nostri sententia exorditur in libro de Scientia, id est, The. et. et. posita: Ut de-
uitemus mala, hinc protinus fugiendum. Fugere uerò hinc, est deo similem fieri. Deo similis animus sit
virtute. Sed nequis erret circa finis cognitionem, disputat non ex eo animum deo per uirtutem fore similem, quia uide-
licet sicut in animo, sic in deo sit virtus, sed quia deus est virtutis principium & exemplar & ipsa virtus. Deus inquam
mens diuina, mundi artifex, ipsius mundo & eius animæ præsidens. Et quanuis inter principia disputandi annuat ani-
mum virtute fieri similem mundi animæ eiusque menti, quod & verum est, tamen progrediente disputatione asserit, finē
similitudinis huius altius se extendere, ad diuinum scilicet intellectum. Atque ad hunc finem velut quartum gradum,
ubi virtutum sunt exemplaria, tribus gradibus animum peruenire. Virtutibus primò ciuilibus, secundò purgatoriis, ter-
tiò animi iam purgati. Atque hæc libri totius est summa.

Quanuis animus per virtutes deo fiat similis, tamen deus non habet virtutem: sed est virtutis exem-
plar: & quæ virtus in anima est qualitas, penes deum est essentia: item confirmantur hic ideæ.

I IN primo capite primam quidem ait: Si qua ex humanis virtutibus inest deo, probabilius adfore prudentiam & iustitiam, quam ceteras, quæ circa perturbationes versantur. Deinde nullas inesse humanas ait, atque civiles: earumque interim definitiones à Platone in libris de Repub. positas, affert. interea tamen per illas nos diuinam quandam consequi similitudinem confitetur. Negat tamen consequentiam illam, qua fortè quispiam niteretur, scilicet, animus per virtutes deo sit similis: ergo deus virtutem habet. Negat quoque distinctionem illam, qua quis deum dicat virtutes quidem habere, sed in quadam superioris specie. obijcit enim: Si animus concedatur assimilari deo, & si non virtutes similes, sed longè dissimiles in deo sint: concedi etiam posse assimilari deo nullas habenti virtutes. Profectò quanvis per præsentiam luminis aer calorem suscipiat, tamen sol unde manat lumen, calorem nullum accipit nouum: neque ignis calefit propterea quòd ex eo aliquid calefiat: & tamen hæc illis similia fiunt: sic animus à deo virtutem habet, per quam deo sit similis: neque tamen deus virtutem habet. Neque obijcit quispiam: Sicut in aqua calor est aduentitiuus, in igne natiuus, sic in anima peregrinam esse virtutem, sed in deo naturaliter insitam, adeò vt virtus quidem vtrouique sit, sed in deo præstantior. Virtus enim necessariò & alicuius est, & in aliquo, in quo quasi subiecto ipsa sit quasi forma, nihil autem eiusmodi est in deo. Sanè minus quod à deo animus accipit, nihil eiusdem naturæ seruat in animo cuius est apud deum: ibi enim est ipsa dei essentia: hic autem quedam quasi qualitas in essentia. illic igitur est exemplar atque principium: hic effectus quidam imaginarius. Imago verò etsi representandi officio fungitur, nihil tamen eiusdem naturæ conseruare videtur. hic enim virtus dispositio & compositio quedam est, ibi nihil est tale: sed certa quadam dispositio ne animus refert ideam, sicut domus intelligentiam architecti. Multorum sanè philosophorum sententia est: quæ in ordine corporum alicubi sunt accidentia, nusquam in eodem ordine scilicet corporali esse posse substantias. Itaque calorem & lumen quæ in aqua sunt accidentia, non esse vel in sphaera ignis, vel in celo substantias: sed hic quidem qualitates mobiliter contingentes, illic autem qualitates (vt ita dicam) essentielles, penitusque immobiles. Hinc argumentabuntur Platonici: Quæ ab imperfecto proficiunt, ad perfectius tandem eadem virtute perfici, qua profecerant, atque ad perfectissimum peruenire: cuius videlicet virtute, quicquid non est perfectissimum quasi indigens regatur, ac penitus absoluitur. Formarum ergo conditionem quæ à qualitate mobiliter contingente ad immobilem qualitatem, proprietatemque prorsus essentialem perducta est, tandem ad formas quæ iam essentia non in essentia sint, perducunt. Eiusmodi verò in re incorporea imò rem incorpoream tantum esse posse, nihilque aliud quam naturalium formarum ideas existere. Vbi calor & lumen, & reliquæ formæ essentia sint: & esse ipseque actus essentia, ibidem animæ est idea, & animæ perfectæ idea perfecta. Igitur & idea virtutum, quibus anima ipsa perficitur, virtute videlicet illinc, & naturaliter insita, & continuè conseruata: quanvis & alio modo ibi sint idæ virtutum: quemadmodum in sequentibus apparebit. Est autem virtutis quidem exemplar in deo, ipse scilicet deus: forma verò quedam virtutis in ipsa rationalis animæ substantia: Imago autem virtutis in anima rationis experte. Præterea in anima nostra virtus est qualitas aduentitia: in animabus superioribus ingenta qualitas & immobilis: in diuina mente virtus est ipsa mentis essentia actusque essendi.

Quo modo animus per virtutem deo similis fit. Et quomodo virtus civilis purgatoria, purgati animi. Exemplaria inter se distinguuntur. Ac de motibus animi primis, atque secundis.

II

Caput libri secundum definitiones virtutis virtutemque aggreditur, ad eundem videlicet finem quem dicebamus: vt rationem similitudinis nostræ ad Deum cognoscamus, & cognitam comparemus. Principio modos præcipue duos similitudinis affert hunc in modum: Quando duo quedam sub vno principio constituta qualitatem ab eo vtrique capiunt, specie vel genere conuenientem: vt duo quedam alba vel saltem colorata, tunc sicut hoc illi simile est, ita vicissim illud huic simile dicitur. At cum duo diuersa sunt genere vel plusquam genere, & hoc est ab illo atque sub illo, sicut imago quedam à substantia, cuiusquæ fiat in speculo, tunc imago similis quidem est exemplari absque vlla naturæ eiusdem communione: neque tamen exemplar vicissim imagini simile dicitur. Hæc vtrique conditione animus deo sit similis per virtutem, quatenus accipit inde virtutem, quæ est diuini exemplaris imago. Post hæc autem virtutes definiendo distinguit. Tu verò ad hæc intelligenda, qui motus in nobis primi sint intellige, qui secundis: Primi namque motus sunt subiti quidam impetus in animali nostro ab externis impulsibus agitati per sensum animalis, & naturalem suæ imaginationis instinctum prius quam anima rationalis de his ratione consultet, vel imaginatione forsan animaduertat, vtrum prosequendum sit, an potius fugiendum: siue terrores hi sint, siue incitamenta quedam. Secundi verò motus vel in prosequendo, vel in declinando positi sequuntur vel superioris imaginationis animaduersionem, vel etiam consilium rationis, siue sit temerarium siue maturum. Virtus igitur quæ secundos amputat motus circa sensibilia declinantes, civilis cognominatur: siue fortitudo, siue temperantia sit, seu prudentia huc vsque consultans, siue iustitia ita conuersans. satis enim huc vsque factum à ciue putamus. Virtutes autem quæ secundos motus non solum amputant, sed extirpant, purgatorie nominantur. Denique virtutes quæ secundas perturbationes iam domuerunt, atque insuper primos impetus vel eradicant, si modo fieri possit ab homine, vel saltem ratione aliqua & assuetudine moderantur, purgati iam animi sunt. Harum ergo virtutum quæ sunt in genere triplici, in deo exemplaria sunt: Virtutes verò nequaquam. Non enim ibi sunt motus atque negotia, in quibus virtutes nostræ versantur. Per hos ergo tres gradus vnà cum Paulo à claritate in claritatem à domini spiritu tracti in eandem imaginem transformamur, id est, virtutes nostras velut imagines diuino exemplari illuc ita profecti adhibemus atque reformamur. quod & Plotinus quasi Paulum imitatus in sequentibus declarabit. In hoc autem secundo libri capite civilium tantam virtutum officium peragit, quas appellat moderationes quasdam atque mensuras: tum quantum spectat ad affectus, tum quantum ad opinionem rectam, pro prudentia loco scientiæ constitutam. Subdit, materiam cum sit suapte natura mensuræ moderationisque totius experta, esse Deo omnium dissimilimam, similem verò eatenus apparere, quatenus inde mensuras & species accipit. Cùmque hæc à Deo naturaliter remotissima, possit tamen hac conditione aliquantum Deo similis apparere, multò magis animam Deo natura propinquorem, vult, per civiles etiam virtutes eam velut materiam determinantes atque moderantes, diuinam quandam similitudinem comparare. quanvis Deus neque mensuram habeat neque speciem. Tu verò quod dicitur, Neque speciem, de ipso patre intellige, super speciem atque formas existere. De intellectu verò eius filio intellige, non habere speciem ab essentia sua distinctam, sed ipsum esse speciem ipsam, formarumque omnium plenitudinem: de qua omnes accipimus, quatenus proficimus ad virtutem inde nobis illuc conuersus infusam: per quam dedit nobis potestatem filios Dei fieri. A Deo verò

sic

sic animus Deo sit similis, ut si quis animum sic affectum penitus introspexerit, opinaturus sit, deum protinus se videre. Tu vero in hoc capitulo, quod legis Meliori nostro, id est, rationi: potes etiam legere, meliori quodam, id est, vel meliorem opinionem introducendo, vel virtute superioris ita proficiendo. Item ubi ait: Totum Dei hoc sit, id est, talis animi constitutio, vel sit tota diuinitas atque e conuerso, vel ad deum tota pertineat. Eadem sepe apud Plotinum oratio, (quod Porphyrius confitetur) plures aequè sensus admittit.

Intelligere secundum analogiam quandam de intellectu diuino dicitur, atque de animo. Item agitur & de sermone, seu verbo in voce, in animo, in mente.

III

Post civiles virtutes in tertio libri capite maiores aggreditur, definitque propriè quidem purgatorias, communiter autem una cum his, virtutes etiam animi iam purgati. Ostendens interea civiles dici potius debere dispositiones ad virtutem, quam virtutes: similiterque per illas ad similitudinem nos diuinam disponi potius & parari, quam effici similes. Praeterea neque has quidem esse vult in Deo, quoniam affectiones & qualitates, siue restitutiones quaedam animae sint, qualia in deo esse non possint. Rursus prudentiam à qua ducuntur, esse intelligentiam quandam in discursione positam temporali, qualis apud deum intelligentia esse nequeat. Tum vero tam deum quam animam communi quadam appellatione intelligere dicimus, neque id quidem appellatione duntaxat æquioca, vel fortuita, vel minimè competentis, neque rursus vniuoca ratione, per quam eadem, vel specie vel genere sit vtriusque intelligentiae definitio, sed ea videlicet conditione, quoniam intelligentia hæc in animo velut posterius aliquid & imago sit atque seruatur ab intelligentia dei velut exemplari superius admodum constituto, ad quod etiam representando refertur, quæ sanè conditio solet analogica nominari. Comparat deinde analogiæ modo hunc in modum: Sicut se habet sermo in voce ad sermonem, ut ita dicam, in animo, sic & sermo in animo qualiscunque sit ad sermonem, ut ita loquar, in mente. Potes vero tu ubi sermonem dicimus, rationem quoque verbumque dicere. Verbum hoc in voce imago est, & interpres verbi quod est in animo: verbum animi imago & interpres verbi ipsius in mente. Mentem denique Plotinus alibi dicit, esse imaginem verbumque dei, quem etiam appellat mentis & intelligentiæ patrem. Hic sanè atque atque Origenes, & ut arbitror, vtriusque præceptor Ammonius intellectum diuinum, filiumque sic se habere ad patrem deum, id est, ad ipsum bonum existimabant, sicut lumen ad lucem. Spiritum quoque, id est, mundi vitam sic ad intellectum, sicut se habet calor ad lumen. Iam vero etsi inter hos tres essentialem quandam differentiam asserre videntur, in cæteris tamen tantam in eis unitatē esse probant, ut nulla possit singularior cogitari. Hactenus philosophorum, ea præsertim tempestate, ingenia processerunt. sed horum iudicium ad sanctorum deinde Patrum concilia referendum. Verum ita iam capitulum concludamus. Sermo in voce indiget aere, quo animi sermo non indiget. Item in plures diuiditur partes, longioraque tempora quam animi sermo: ipse vero sermo animi transigitur tempore. Mentis autem sermo, siue ratio, seu verbum tempore nullo distrabitur. Item ratio hæc siue notio mentis sepe per vnā formam actumque vnū implet: quod animi sermo siue ratiocinatio per formas actusque plures peragere cogitur. Denique ipsum bonum omnes iam formas & intelligentiæ limites supereminet: ex quibus apparet à multitudine atque indigentia gradatim ad unitatem sufficientiamque maiorem deinceps maioremque procedi.

Anima neque est ipsum bonum neque ipsum quod dicitur propriè boniforme. Item quibus gradibus participantur ideæ. Rursus probatio idearum, & de diuinitate animæ.

Et quomodo formæ rerum sunt in mente diuina, quomodo in nostra, quomodo in ratione atque imaginatione.

IIII

A virtutibus quæ purgant adhuc, ad illas quæ in animo sunt purgato, iam transiturus, ait ipsum puritatis effectū esse purgationis finem, hæcque virtutes tanquam fines esse præstantiores, summumque gradum virtutis humanæ ac præcipuum proximūque diuinæ similitudinis susceptaculum. Neque enim puritas hæc per purgationis ministerium restituta ipsum est animæ bonum. non enim se ipso contentus est animus tanquam fine, cum habuerit aliunde principium. Nempe natura hæc quæ per purgationem est ab alienis & malis iam liberata, bonum ipsum esse non potest: alioquin non fuisset obnoxia malo. Quin etiam neque est ipsum, quod dicitur à Platonicis Boniforme: illud enim est quod primo semper æquè boni ipsius est particeps. natura vero huiusmodi purgationis egena non æquè semper, ideoque nec primo est boni particeps. Ordo namque bonorum ab eis quæ vel non semper, vel non æqualiter boni participant, ad illud quod semper æquè participat, ab hoc tandem ad ipsum simpliciter per se bonum nullius participatione bonum necessariò surgit. Sic igitur ab anima ad intellectum, ab hoc ad ipsum bonum fit ascensus: sicut à formis caducis quæ ab elementali materia participantur inæqualiter, & aliquando ad formas quæ in cælesti materia semper participantur æqualiter, & ab illis denique ad formas ascenditur, quæ in celo intellectuāli, non per participationem aliquam sunt in alio, sed ipsum iam sunt intellectuāle cælum, simplex & uniforme, ac pariter omniforme. Prima tamen & æqua & sempiterna participatione bonum, quod & propriè dicitur boniforme, bonique ipsius splendor æternus. Cum enim effectus à causa primo similior, deinde paulatim prodeat dissimilior, meritò ab ipso bono simplici æternoque prius dependet, quod semper eius æquè est particeps, deinde quod inæqualiter aliquando particeps. Tum vero significat diuinitatem animæ, ubi ait: Malum animæ est alienis, id est, caducis hæerere: bonum vero adhærere domesticis atque cognatis. Cum igitur bonum, id est, vita libera passionibus, & integra veritas, vigor solidus, plenum gaudium, tunc solū contingat animo, quando diuinis adhæret: constat eum inde proximè natum. Hinc illud, Mibi vero adhærere deo bonum est. Iam vero, cum animus sola purgatione, id est, in naturam suam restitutione subito conuertatur ad ipsum bonum, & sola conuersione subito potiat, patet naturam eius esse diuinam. Profectò & noster animus vehementius ad bonum afficitur quam ad verum: Verum enim appetit tanquam bonum, & ipsum bonum potentius est quam verum: cum & ipsa potestas ad bonum pertineat potius quam ad verum. Cum igitur animus discussis quandoque errorum causis verū subito consequatur, nimirum & purgatus à malis assequitur continuò bonum. Post hæc ait, Ipsam puri iam animi ad ipsum bonum conuersionem, esse virtutem animæ, id est, virtutis gradum tertium animo purificato conuenientem. subdit, multò magis virtutem esse quod animus ex conuersione cosequitur: virtutem iam significat exemplarem, ad

quam animus per tres gradus iam dictos ascendit, iam inde formandus. Et profecto quemadmodum tres sunt gradus, ita tria exemplarium virtutum genera. Primum ubi animus imaginationem suam conuertit ad rationem suam melius ibi vel inde formandam. Secundum quando rationis formulas traducit ad formas intellectui proprio insitas, ut melius ibi cognoscat. Tertium ubi intellectum proprium diuine menti prorsus accommodat, ideisque diuine mentis propriam conformat intelligentiam. hoc autem contactu quodam efficit sempiterno. Ex quo fit ut possint in tempore & rationem intellectui suo & imaginationem rationi proprie conformare. Esse primas omnium formas in vno scilicet intellectu omnium effectore, significat formarum congregatio naturalium in vna omnibus subiecta materia. Esse ibi quoquo modo distinctas, ostendit formalis naturalium formarum inter se differentia: quæ neque ex materia est informis: neque casu, cum semper ordinatissima sit: neque ex vna quadam inter has specie formæ, quoniam ad vnum omnibus communissimum ordinatur. Cum ergo formalis cunctarum distinctio formarum ex vna forma omnium effectrice procedat, necesse est ibi rationem distinctionis inesse per quam ibi sint formæ quadam inter se ratione distinctæ. Est ergo intellectus ille & vniformis simul & omniformis. Sed ibi cum maxima quoque sit vniō, nimirum formarum vna omnium est essentia, rationesque diuersæ. Sed in quolibet intellectu post illum, formæ sunt contactus quidam essentias ideales sempiterni ac penitus intimi. Ex quo quidem contactu deinceps in anima, id est, in facultate rationali, formæ idealium quasi ex coitu illo conceptæ insitæ quidem semper, sed ex habitu in actum atque vicissim tempore transientes: suntque vniuersales formulæ: & de vnoquoque quid sit, & propter quid designantes. Ex his præterea formulæ in imaginationem aliæ proficiunt, propius iam ad singula declinantes: quæ de vnaquaque re potius quale quam quid ostendunt, ac si quale quid, non tamen propter quid sit, aperiant. Tu verò, ubi Plotinus negat alibi figuras rerum ab anima suscipi, ne sibi hoc in libro repugnet, intellige non imprimi figuras in anima à rebus inferioribus, & accedere nuper, iterumque recedere, penitusque deleri. Hæ namque formæ, quas ex fonte haurit intimo, sunt quasi ipsa natura animæ, siue vis animæ naturalis, neque aduētitiū aliquid & appositum. Procedit enim & anima ab auctore naturæ suæ, & vis eius alia prodit ab alia naturali semper suo munere prædita. Memento, Plotinum hic agere proprie de intellectu animæ bono, finemque virtutum putare, ut anima vniuersus inde mundus intellectualis enadat, cuius mundi finis est ipsum simpliciter bonum. Sicut enim super animam quasi corporeā est ipsa simpliciter anima, ita & super intelligentiam animalem est ipse simpliciter intellectus: ac super intellectualem bonū si ipsum bonum simpliciter extat. In verbis autem exponendis, ubi dicit, figuras, vel formas impressas accommodari oportere exemplaribus suis, in actum iam eductas, & illuminanti subdere, intellige formulas imaginationis formis rationis rationique subdendas. Item formulas rationis, intellectui proprio formisque ipsius, siue formationibus potius adhibendas. Hic enim semper est diuina mente formatus. Vbi ait, intellectum non esse animæ alienum, intellige, quia proprium habet sibi insitum, & eius proprius intellectus est semper diuino coniunctus, & proprio quodam sibi modo coniunctus. Esse verò formas animo naturaliter insitas, & intellectum nostrum semper conformari diuino, satis in Theologia probauimus.

In imaginatione animæ rationalis propria, sæpe incitantur imagines secundum primos motus imaginationis, quæ est in animali priusquam consultet vel animaduertat.

V Animi purgati virtutes ordine satis manifesto definit. Quod hic phantasiā appellat præfiguratam, intellige ex primis incitantibus sæpe in nostra etiam imaginatione imagines aliquas incitari proclines ad sensus, antequam ratio satis animaduertat.

Sapientia in mente diuina est quasi tactus, in nostra mente quasi contactus, in ratione quasi figura visibilis.

VI Confirmat finem animæ non esse innocentiam, sed fieri deum: aitque illum in quo soli iam primi restant motus, deū quendam esse simul & demonem: Dæmones enim nonnullis tanguntur affectibus. ac illum in quo etiam primi motus iam consopiti videntur esse duntaxat deum, id est, intellectualem prorsus animum ex eorum numero, qui diuinā mentem proprie comitantur. Subdit, animum quando ad se conuersus est omnino purgatione videlicet præcedente, esse talem, qualis ex diuina mente processerat: ac subito ibidem esse penitus restitutum: Nam & olim huc profectus, non omnino inde discessit. Siquidem & ratio intellectui suo ducique proprio pro arbitrio heret, & intellectus cum diuina mente naturaliter copulatur. Post hæc exemplares definit virtutes, quatenus quodammodo nobis accommodantur. Nam quatenus sunt in mente diuina, exemplaria quidem sunt, sed non virtutes. Vbi verò ait, sapientiam in anima quidem esse inspectionem eorum quæ possidet intellectus: intellectum verò sapientiam tactu quodam habere: intellectum hic subintellige duplicem, nostrum videlicet & diuinum, & sapientiam in diuino tactum dici, id est, non imaginis cuiusdam, sed rei ipsius possessionem, ac potius existentiam. In nostro autem intellectu potius appellari contactum, id est, realem (ut ita dixerim) copulam, non imaginariam notionem. In natura enim rationali quæ proprie anima nuncupatur imaginaria magis possessio est: in intellectu autem (ut ita loquar) substantialis: sed hæc possessio primò quidem est in mente diuina, deinde traducitur & in nostram.

Intellectus diuinus primò est ipsa quæ habet: noster intellectus secundò est ipsa quæ habet: ratio non similiter est quæ habet. Item comparatio hic fit virtutum: & præcepta nonnulla traduntur.

VII Exemplares virtutes accommodatas animo ordine quodam correspondente diuinis accommodat exemplaribus: & quid cuiusque virtutis exemplar sit in deo declarat: & quo pacto exemplares virtutes in animo diuinis virtutum exemplaribus rite respondeant. Atque ubi ait animam non similiter atque intellectus hæc ipsa esse, quæ habet, animam intellige potētiam discurrentem, in qua aliud est essentia, aliud sunt formæ vel imagines, aliud habitus atque actus. At in mente diuina essentia in actum est ab æterno redacta: ipseque essentialis actus implet omnia quæ per additamenta quadam in anima peraguntur. Quinetiam intellectus noster quodammodo est, quæ habet, ut ex Plotini mēte loquar.

Est

IN LIBRUM I. ENNEAD. PRIMAE

Est enim aeterno intimoque contactu redactus in actum idearum omnium: in quarum actum diuina mens prodijt ab aeterno. Post hæc comparat quodammodo virtutes inuicem, & quedam præcepta tradit, vel dubia soluit. dit ergo: Quæ consummatam antecedunt animi puritatem, esse vias ad virtutem, potius quàm virtutem. Item neque etiam puritatem censeretur virtutem, nisi referatur ad deum & imitandum & pro viribus consequendum. Rursus in inferioribus virtutum gradibus non esse superiores nisi per imaginem. In superioribus autem inferiores per exemplar, virtutemque contineri. Item ubi mutantur principia, species quoque mutari virtutum. Principia inquam duo scilicet & finem virtutis cuiusque proprium, & regulas suas atque leges, ad quas formatur: præsertim ubi mutantur principia prudentiæ, quæ aliarum virtutum regula indicatur. Ex quo fit, vt in alia specie sit ciuilis temperantia, in alia purgatoria, in alia quoque purgata, in alia exemplaris, cæteræque similiter. Concludit denique finem virtutum omnium communem atque præcipuum non esse in rebus externis, non in virtute, non in animo, sed in deo. Qua quidem conclusione nihil sanctius dici potest. Quæ & diuinam nobis testatur Plotini nostri mentem.

ΠΛΟΤΙΝΟΥ

ΕΝΝΕΑΔΟΣ Α

ΛΟΓΟΣ Β.

PLOTINI

ENNEAD. PRIMAE

LIBER II

ΠΕΡΙ ΔΕΥΤΕΡΩΝ.

De virtutibus

ΠΕΙΔΗ τὰ κακὰ ἐν-
ταῦτα καὶ τὸνδε τὸ πῶς
περιπλεῖ ἐξ ἀνάγκης, ἐξ-
λεῖ ἢ ἡ ψυχὴ φέρειν τὰ
κακὰ, φεύκτεον ἐντεῦθεν.
τίς οὐκ ἡ φύσις; ἡ φύσις
ὁμοιωθεῖται. τὸ τοιοῦτον
φρονήσεως ἡρώμετα, καὶ ὅλως ἐν δέρετι. εἰ οὐκ
ἀρετὴ ὁμοιωμετα, ἀρα δέρετι ἔχοντι; καὶ δὴ καὶ
τίνι; ἡ φύσις. ἀρ' οὐκ τῷ μᾶλλον δοκῶντι ταῦτα ἐ-
χεῖν, καὶ δὴ τῇ ἐκείνου ψυχῇ, καὶ τῷ ἐν ταῦτα
ἡγεμένῳ, ὡς φρονήσις ἡρωμασθὴ ὑπάρχει; καὶ γὰρ
ὁ λόγος ἐν ταῖς ὁνταῖς, τὸ τοιοῦτον ὁμοιωθεῖται. ἡ πρῶ-
τον μὲν ἀμφισχητήσιμον, καὶ τὸ τοιοῦτον ὑπάρχει
πᾶσι, οἷον σώφρονι ἀνδρείῳ εἶναι, ὡς μή τι μὲν δε-
νὸν ἐστίν. καὶ δὲν γὰρ ἐξώθεν μή τι προσκίον ἡδύ, καὶ
ἐπιθυμία αὐτῷ ἡρώτο, μὴ παρόντος, ἢ ἔχῃ, ἢ ἐ-
λη. εἰ ἢ καὶ αὐτὸς ἐν δέρετι ἐστὶ τῶν νοητῶν ὧν καὶ
αἱ ἡμέτεραι, δηλονότι καὶ ἡμῖν ἐκείθεν ὁ κόσμος
καὶ αἱ δέρεται. ἀρ' ἔν ἐκείνῳ ταύτας ἔχει, ἢ οὐκ ὁ-
λόγον τὰς γε πολιτικὰς λεγομένας δέρετας ἔ-
χει; φρονήσιν μὲν περὶ τὸ λογιζόμενον, ἀν-
δρίαν ἢ περὶ τὸ θυμώμενον, σωφροσύνην ἢ ἐν
ὁμολογίᾳ τῇ ἐμφανείᾳ ἐπιθυμητικῇ πρὸς

V M mala hic sint, & circa
huc locum necessario reuol-
uantur: velut autem fugere
mala: hinc est proculdubio
fugiendum. Quænam igitur
fuga? Deo, inquit Plato, simi-
lem fieri. Hoc autem fiet, si
iusti & sancti cum prudentia efficiamur, & omni-
no cum virtute viuamus. Si itaque virtute affi-
milamur, num ergo virtutem habenti? At cuius?
deo. Sed nunquid illi deo, qui magis videatur
hæc habere? Nempe animæ mundi & intimo i-
psius duci, cui mirabilis inest prudentia. Sanè
probabile est, nos hic viuentes huic similes fieri.
Fortè verò primò ambiguum est, num huic o-
mnes adfint, veluti temperatum atque fortem esse,
cui nihil terribile est. Nihil enim ab externis ac-
cidit, neque accedit iocundum quicquam, cuius
cupiditas laceſcat absente illo, ad hoc vt habeat
vel apprehendat. ū autem & ipse intelligibilia sic
appetit, vt & animæ nostræ: patet, nobis quo-
que inde decus virtutisque cōtingere. Nunquid
& ipse has habet? Fortè non probabile est, virtu-
tes ciuiles habere, videlicet prudentiam circa vim
consultandi: & fortitudinem circa iracundiæ im-
petum: temperantiam verò in consensione qua-
dam & concordia naturæ concupiscentis ad ra-

1
Anima per
virtutē qua-
si per imagi-
nem sit simi-
lis deo exem-
plari virtutis
sunt.